

روز عرفه؛ سنت ابراهیمی(ع)، تسبیحات محمدی(ص)

روز عرفه را یادگار ابراهیم خلیل(ع) دانسته‌اند و پیامبر اکرم(ص) در این خصوص تسبیحاتی دارد و دعای عاشقان در این روز، واگویی زمزمه‌های امام حسین(ع) است، ادعیه عرفه سرشار از آگاهی دینی است.

روز عرفه را یادگار ابراهیم خلیل(ع) دانسته‌اند و پیامبر اکرم(ص) در این خصوص تسبیحاتی دارد و دعای عاشقان در این روز، واگویی زمزمه‌های امام حسین(ع) است، ادعیه عرفه سرشار از آگاهی دینی است.

امروز روز عرفه است و بسیاری از مومنان به دنبال تقرب و به جای آوردن آدابی هستند تا از فضایی بی‌پایان بهره جویند. عرفان و شریعت در چنین روزی در می‌آمیزد و تاریخ دین پشتوانه رستگاری می‌گردد.

روز عرفه؛ سنت ابراهیمی(ع)، تسبیحات محمدی(ص)

نهم ذی‌جه سال‌قمری هر سال مروری بر تاریخ است. یادگاری از حضرت ابراهیم که تا اختر سوم آسمان ولایت حضرت علی(ع) تداوم یافته است.

روایت شده است که امام حسین(ع) در چنین روزی حرکت به سوی کربلا را آغاز کرد و دعای حضرتش از مهم‌ترین اعمال پیروان اهل بیت عصمت و طهارت(ع) در این روز شده است، فردای چنین روزی نیز عیدی بزرگ در جهان اسلام است؛ عید قربان. روایت شده است که وقتی حضرت جبرئیل(ع) آداب حج بر احیاگر آیین توحید حضرت ابراهیم(ع) آموخت از وی پرسید «عرفت؟» یعنی آموختی، و حضرتش پاسخ داد «نعم». زین رو امروز برای اولین بار انسان از آیین حج آگاه شد و رسم عبودیت و لبیک به توحید را دریافت. بر اساس این روایت از همان روز است که این روز را روز عرفه خوانده‌اند.

وجه تسمیه دیگری که برای این روز آورده شده است به اعتراف انسان باز می‌گردد و یا معنای دیگر را صبر، شکیبایی و تحمل دانسته‌اند. فرهنگ مهرش در مقاله «دفاع از اصالت ادعیه ی اهل بیت - مطالعه ی موردی دعای عرفه»، معتقد است که با نظر به دعا‌های مختلفی که در روایات اسلامی برای این روز رسیده است، می‌توان به تحلیل دیگری نیز رسید.

محتوای عموم دعا‌هایی که در کتب اسلامی برای این روز از قول پیامبر اسلام نقل شده، اعتراف به گناهان انسان، اعتراف به جایگاه خدا در هستی، و پذیرش کاستی عبادتها در برابر خدایی با این جایگاه است. بر این پایه، روز عرفه به احتمال قوی، روزی برای اعتراف بوده است و اساسا خود کلمه ی عرفه نیز، معنایی جز اعتراف ندارد.

با نظر به دعا‌های مختلفی که در روایات اسلامی برای این روز رسیده است، می‌توان به تحلیل دیگری نیز رسید. محتوای عموم دعا‌هایی که در کتب اسلامی برای این روز از قول پیامبر اسلام نقل شده، اعتراف به گناهان انسان، اعتراف به جایگاه خدا در هستی، و پذیرش کاستی عبادتها در برابر خدایی با این جایگاه است. بر این پایه، روز عرفه به احتمال قوی، روزی برای اعتراف بوده است و اساسا خود کلمه ی عرفه نیز، معنایی جز اعتراف ندارد.

فضایل روز عرفه

مانند روزهای مقدس دینی، روز عرفه نیز فضایل فراوانی دارد. این روز را هم‌عرض و هم‌سنگ ایام الهی ماه رمضان دانسته‌اند و گفته‌اند کسی که در آن ایام آمرزیده نشود، می‌تواند در این روز آمرزیده شود.

روایات اخبار خوش دیگری از این روز مبارک داده‌اند، روزی که در آن شیطان خوار، حقیر و رانده می‌شود و بنی‌آدم حریمی می‌یابند امن که بتوانند در پرتو عنایت الهی قرار گرفته و خدای خود را بندگی کنند.

چنین روزی پررحمت و مبارک است و شاهد آن نهیب حضرت امام سجاد(ع) به سائلی است که در این روز جنین در رحم مادر از برکت و خیر خداوند برخوردار است و تو از دیگران طلب می‌کنی. ایشان می‌فرمایند، وای بر تو آیا در این روز از غیر خدا سؤال می‌کنی؟ که این گویای اهمیت عبادت و استغاثه به درگاه خداست.

یکی از اولین دستورالعمل‌های شیعی برای این روز زیارت حضرت سیدالشهدا(ع) است. مرحوم ابن قولویه استاد شیخ مفید عجیب روایتی دارد در کامل الزیارات که از کتب منبع و معتبر ماست و این روایت متواتر است که زیارت امام حسین(ع) در روز عرفه برابر با هزار حج و هزار عمره و هزار جهاد و بلکه بالاتر از آن است و حتی در روایت دارد، کسی که در روز عرفه در زیر قبه امام حسین(ع) باشد ثوابش کمتر از کسی که در عرفات حاضر هست، نیست.

مانند دیگر روزهای توصیه‌شده دینی، عبادت در این روز از طریق غسل، ذکر، قرآن و نماز می‌گذرد. دعای شیعیان در این روز قرائت دعایی است که امام حسین(ع) به یادگار نهاده است، توصیه شده است که این دعا به صورتی جمعی خوانده شود که مانند بسیاری از اعمال دینی تلاش برای جمع فرد، جمع و رستگاری الهی است. در میان اعمال و فضایل این روز می‌توان از تسبیحات حضرت پیامبر(ص) و دعای امام حسین(ع) به عنوان خصوصیات این روز یاد کرد که معارف روز معرفت می‌تواند خواند شود، معارفی که خبر از آگاهی‌های دینی نهفته در آن می‌دهد.

روز عرفه، روز آگاهی

آنچه در این روز به عنوان یک خصوصیت و ممیزه می‌تواند در نظر گرفته شود، معارفی است که از معصومین(ع) باقی مانده است. به عنوان دو نمونه شاخص می‌توان تسبیحات حضرت محمد(ص) و امام سوم(ع) را برشمرد.

تسبیحات حضرت پیامبر نوعی توصیف خداوند است، در این فرازهای کوتاه قدرت بی‌کران خداوند ذکر می‌شود که درگورها قضا و فرمانش جاری، بر آتش دوزخ سلطنت و در جنت رحمت دارد، در قیامت عدل و دادش برپاست و آسمان را بالا برده است، زمین را گسترده است و پناهی جو او نیست. در ادامه این دعا فرازهایی از قرآن می‌آید که سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ* لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ. در پایان این تسبیحات نیز با توجه به آگاهی‌های داده شده طلب استغفار و آمرزش مطرح می‌شود.

دعای امام حسین(ع) نیز سرشار از ذکر یا رب است، اینکه انسان به جنبه ربوبی و تربیتی خدای متعال به عنوان مربی انسانها توجه کند. گویی روز عرفه روز تربیت و مؤدب شدن به آداب الهی است. این خیلی مهم است چون بارزترین جلوه تربیت، مؤدب شدن به آداب است و حضرت در آخر دعا یارب می‌گفتند و اصحاب و همراهان آمین می‌گفتند و در همان مکان ماندند تا غروب آفتاب شد. برخی دعای عرفه را زود تمام می‌کنند در حالیکه بهتر است تا غروب آفتاب این دعا ادامه پیدا کند.

دعای عرفه امام حسین با توحید و خصوصیات قضا و قدر الهی آغاز می‌شود، سخن از صنع و آفرینش الهی به میان می‌آید و حکمت الهی توصیف می‌گردد. آغازهای هر ندای اختر سوم شیعیان همراه با لطفی از خداوند است، «از من محافظت کرد، بر من مهربانی کردی، نگهداریم کردی، پرورش داد، معرفت خود را الهام کردی، بیداریم کردی، آگاهم کردی، مرا فهماندی، یاریم کردی، روزیم دادی، نعمت بخشیدی و ...» از سویی دیگر می‌فرمایند که نخواند توانست جز به لطف خداوند سپاسگذار باری شوند.

عرفان در دعای امام حسین موج می‌زند و آگاهی حاصل این دعا باعث می‌شود چنین روزی که با فضیلت است توام با آگاهی دینی شود و زمینه‌های حیات طیبیه را مهیا سازد.